

Prof. Andrzej Węclawski
Wydział Grafiki
ASP w Warszawie

Recenzja opracowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora mgr Magdalenie Stachowiak wszczętym w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta przez Radę Wydziału Grafiki i Sztuki Mediów w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Informacje o autorce

Pani Mgr Magdalena Stachowiak ukończyła Akademię Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu w 2018 r. Pracę magisterską zrealizowała na Wydziale Grafiki i Sztuki Mediów, w Pracowni Rysunku Kreatywnego prowadzonej przez prof. Jacka Szewczyka oraz Pracowni Identyfikacji Wizualnej dr Łukasza Palucha. Od 2018 r. studiowała na Międzywydziałowych Studiach Doktoranckich na kierunku Grafika. Decyzją Rady Wydziału Grafiki i Sztuki Mediów z 2018 roku, na promotora w jej przewodzie doktorskim został powołany prof. Jacek Szewczyk. Rada Wydziału zatwierdziła temat pracy doktorskiej zatytułowanej: „Rysunki niepotrzebne - wizualne urealnienie przedmiotów i zjawisk nieistniejących. Konfrontacje z warsztatem twórczym”.

Mgr Magdalena Stachowiak posiada doświadczenie pedagogiczne. W trakcie studiów doktoranckich odbyła 3 letnią praktykę dydaktyczną w Pracowni Rysunku Kreatywnego. W okresie od grudnia 2019 do lipca 2021 roku była zatrudniona na stanowisku asystenta w Pracowni Rysunku Kreatywnego w ramach zastępstwa za dr Zuzannę Dyrkę. Od września 2024 roku jest zatrudniona jako nauczyciel w Liceum Sztuk Plastycznych im. Stanisława Kopystyńskiego we Wrocławiu i jako instruktorka zajęć z Rysunku i Malarstwa w Społecznym Ognisku Artystycznym we Wrocławiu oraz prowadzi zajęcia z Podstaw Projektowania we Wrocławskiej Szkole Fotografii AFA.

W okresie studiów doktoranckich, od 2018 roku, aktywnie uczestniczyła w działalności artystycznej powiększając swój dorobek o udział w licznych wystawach, konkursach i warsztatach. Brała udział w wielu wystawach zagranicznych m.in.: 7th Guanlan International Print Biennial - China Printmaking Museum -Shenzhen- 2019 , Contradiction Print Exchange - The Project Space, the University at Buffalo -2019, Bucharest International Print Biennale – Crossing borders, Muzeul Național al Literaturii Române, Bukareszt, Rumunia-.2019, 8th International Triennial of Graphic Arts SOFIA 2019,Galeria Union Of Bulgarian Artists, Sofia,Bułgaria - 2020, International Graphic Print Award Carmen Aroza 2019, Museum Real Casa de la Moneda, Madryt, Hiszpania – 2019, IV Bienal internacional de estampa “José Guadalupe Posada”, Museo José Guadalupe Posada,Meksyk, Intaglio

Exhibition, Megalo Print Studio, Galerii Megalo Print Studio, Canberra, Australia -2020, 2nd Print Biennale, India 2020, galeria Lalit Kala Akademi, New Dehli, Indie - 2020, wystawie „Powiązania i interakcje: Gdańsk, Wrocław, Wilno, Belgrad, Zbrojownia Sztuki, Gdańsk -2020, Drawing Biennial, Galeria Drawing Room, Londyn, Wielka Brytania -2021. W dorobku Magdaleny Stachowiak są również liczne wystawy krajowe i uczelniane m.in.: XI Biennale Grafiki Studenckiej „BUNT” w Poznaniu - Galeria Miejska Arsenał w Poznaniu –2019, TRIO - Prezentacja autorskich pracowni Akademii Sztuk Pięknych, Galeria Kultura Ma Wiele Twarzy w Zbrojowni Sztuki w Gdańsku –2019, Sztuka przejścia '18. Najlepsze dyplomy ASP we Wrocławiu- Galeria BWA Awangarda, Wrocław - 2018, Persony | Narracje | Syntezy - 25 lat Wydziału Grafiki i Sztuki Mediów – Aula Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu -2021, Black & White – Galeria Neon, Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu CSU Centrum Innowacyjności- 2023.

Mgr Magdalena Stachowiak organizowała i uczestniczyła w licznych warsztatach i pokazach graficznych. Należy podkreślić jej zaangażowanie w pracę organizacyjną na rzecz uczelni. W przygotowanej bardzo starannie dokumentacji opisuje szczegółowo wszystkie aspekty swojej działalności.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Magdaleny Stachowiak „Rysunki niepotrzebne - wizualne urealnienie przedmiotów i zjawisk nieistniejących. Konfrontacje z warsztatem twórczym” koncentruje się na rozważaniach o roli i funkcji rysunku jako narzędzia kreacji i urzeczywistniania idei.

W rozprawie doktorskiej autorka wyjaśnia genezę tematu i pochodzenie przewrotnego w swojej wymowie tytułu „Rysunki niepotrzebne”. Stawia fundamentalne pytania o potrzebie tworzenia rysunku, jego znaczenia i wykorzystywania go do nadawania kształtów i wizualizacji przedmiotów w dobie nadprodukcji obrazów. Dla Magdaleny Stachowiak głównym obszarem inspiracji jest dziedzina rysunku technicznego, którego historię w skrócie opisała. Przedstawiła w tekście m.in. szkicownik architekta Villarda de Honnecourta, jeden z najstarszych zachowanych zbiorów rysunków technicznych, początki tworzenia rysunków technicznych w pracach Guido da Vigevano, osiągnięcia w zainteresowaniach geometrią i perspektywą w twórczości artystów renesansu Paolo Uccello, Filippo Brunelleschiego, Leonarda da Vinci. Przypomniała prace architekta Gerarda Desarguesa, który w XVII wieku opracował system geometrii rzutowej, fundamentalną zasadę geometrii wykorzystywaną do dzisiaj oraz publikacje „Geometrie descriptive” autorstwa Gasparda Mongea od której datuje się początek nowoczesnego rysunku technicznego. Autorka przedstawia też prace Williama Farisha, który opisał technikę aksonometrii. W rozprawie znajdziemy kolejne ważne dla rozwoju i upowszechnienia rysunku technicznego wydarzenia: wprowadzenia norm rysunkowych ISO, pierwszych narzędzi graficznych dla komputerów Sketchpad, czy wprowadzenia programu AutoCad i inne. Autorską ideę „rysunku niepotrzebnego” Magdalena Stachowiak odnajduje w twórczości artystów różnych epok m.in. Leonarda da

Vinci, Giovanni Battista Piranesiego, Lebbeusa Woodsa, Marcela Duchampa i Andre Massona.

Dlaczego powstała idea rysunku niepotrzebnego? Czy to rysunek, szkic, wstęp, wyrzucany po skończeniu pracy? Czy też niezbędny etap twórczości malarza, grafika, architekta? Czy jest piękny w swojej prostocie albo wręcz idealny w precyzji wykonania. Czym są właściwie rysunki niepotrzebne? Autorka wyróżnia ich dwie podstawowe cechy: brak zastosowania praktycznego i wartości informacyjnej. W swoich działaniach czerpie ze zbioru prawdziwych rysunków technicznych, tworzy z nich nowe kompozycje i wykreowane, zmultiplikowane twory graficznej wyobraźni, nie zwracając uwagi na ich funkcjonalność i przekaz informacyjny. Autorka traktuje zbiór historycznych materiałów jako źródło inspiracji. Kolekcjonuje skomplikowane schematy techniczne, instrukcje obsługi, wykresy przekrojów maszyn i urządzeń. To wszystko stanowiło podstawę do powstania cyklu grafik, tytułowych „rysunków niepotrzebnych”. Stara się zbadać i spojrzeć na rysunek z innej perspektywy, w sensie ontologicznym, rozumianym jako nauka o istnieniu, bycie i jego statusie. Pisz: „Zatem rysunek niepotrzebny – w sensie ontologicznym – staje się narzędziem kreacji alternatywnego porządku rzeczy, w którym granica między tym, co istnieje, a tym, co możliwe, zostaje zawieszona. Niepotrzebność nie oznacza tu braku znaczenia – przeciwnie, ujawnia potencjał rysunku jako aktu twórczego przekraczającego granice przedstawienia, wchodzącego w relację z ontologicznym statusem bytu. W tym ujęciu rysunek niepotrzebny nie jest pomyłką czy błędem – jest celowym gestem artystycznym, który kwestionuje dominujące hierarchie znaczenia, funkcji i użyteczności”.

Magdalena Stachowiak bardzo szczegółowo opisała w pracy doktorskiej swój proces twórczy i związane z nim zmagania z warsztatem rysunkowym i graficznym. Geneza jej kolejnych realizacji graficznych tkwi w autorskim archiwum wizualnym, w którym znajduje się kolekcja rysunków technicznych, różne książkowe wydawnictwa techniczne. Na ich podstawie tworzy na papierze rysunki, pierwsze szkice kolażowe i skomplikowane kompozycje. W tym okresie poszukiwań powstają też szkice inspirowane instrukcjami obsługi ze sklepów sieci IKEA. W kolejnej serii wykorzystała do tworzenia prac narzędzia cyfrowe i zdecydowała się na zastosowanie w przedstawianych figurach izometrii, co nadało kompozycjom spójny, bardziej uporządkowany charakter. Z wykreowanych wektorowo drobnych elementów konstruuje złożone linearne układy. W kolejnym etapie rozpoczyna eksperymenty dotyczące warsztatu graficznego, poszukiwania najlepszej formy, odpowiedniej do realizacji cyklu. Powstają prace wykonane w technice serigrafii, tworzy matryce wygrawerowane na ploterze laserowym i podejmuje szereg prób wykonania prac w technice akwaforty. Ostatecznie do wykonania cyklu „Rysunków niepotrzebnych” wybiera formę bezpośredniego nanoszenia rysunku na pokrytą werniksem metalową matrycę, aby w końcowym etapie wytrawić ją w kwasie. Technika akwaforty w zdecydowanie najlepszy sposób pozwala na jednoczesne zachowanie charakteru złożoności kompozycji rysunkowych, z różnorodnością nanoszonej kreski. Uzyskany efekt jest też najbliższy pierwotnemu szkicowi wykonanemu na papierze, nie tracąc jego autentycznego charakteru.

Cykl „Rysunków niepotrzebnych” składa się z trzynastu grafik. Poszczególne prace noszą tytuły: między innymi „Mimoidy”, „Symetriady”, „Hydrops”, „Samowzbudnik”, w których porbrzmiewa fascynacja autorki twórczością literacką Stanisława Lema.

Podstawowym elementem każdej z prac jest skomplikowana kompozycja zawierająca elementy wspomnianych wcześniej rysunków technicznych. Z nich tworzy skomplikowane układy, mniej lub bardziej czytelne, w umiejętny sposób wykorzystując specyficzne dla warsztatu wkleśłodrukowego efekty. W gęstej płątaniu linii pojawiają się przetrawienia, które ożywiają płaszczyznę czarnobiałej grafiki. Wykreowana w ten sposób płaszczyzna staje się sceną do wprowadzenia kolejnych fragmentów kompozycji. Na odbitkach pojawiają się elementy liternicze wykonane techniką szablonu, plamy uzyskane farbą w spreju oraz ręcznie dodane na powierzchni odbitki podrysowania. Kolejnym ważnym zabiegiem było użycie koloru, a właściwie dwóch kolorów ultramaryny i czerwieni i zastosowanie techniki chine-colle. Dodane elementy mają zdecydowanie inną formę niż tło. W tym wypadku autorka operuje plamą, znakiem i literą. Dzięki tym zabiegom prace zyskały większą dynamikę, kompozycje stały się bardziej zróżnicowane. Zrealizowany cykl posiada spójną formę graficzną, w którym kolejne prace eksponują nowe rozwiązania i wzbogacają całość. Zapoznając się z „Rysunkami niepotrzebnymi” Magdaleny Stachowiak można stwierdzić, że nie są niepotrzebne, są elementem złożonego procesu twórczego, narzędziem eksperymentu i poznania. Służą do wzbogacania procesu kreacyjnego postrzegania rzeczywistości i tak należy je odbierać. Stanowi dowód jak dalece proces twórczy oddala ostateczne dzieło od pierwotnej inspiracji.

Konkluzja

Mgr Magdalena Stachowiak w przygotowanej pracy doktorskiej „Rysunki niepotrzebne - wizualne urealnienie przedmiotów i zjawisk nieistniejących. Konfrontacje z warsztatem twórczym” podjęła próbę określenia oraz zbadania własnej tożsamości twórczej w kontekście w przewrotny sposób sformułowanego tematu pracy doktorskiej. Przeprowadzona przez doktorantkę wnikliwa teoretyczna analiza i końcowa realizacja, w formie cyklu grafik, stała się impulsem do uwypuklenia tego, co niepowtarzalne i unikatowe. Był to złożony i wielowarstwowy proces, podbudowany serią eksperymentów warsztatowych, wnikliwą refleksją intelektualną, który miał wpływ na ostateczny charakter dzieła. Autorka w umiejętny sposób przygotowała pracę, która jest wielowarstwowa i niejednoznaczna. Efekty poszukiwań znalazły kulminację w realizacji bardzo osobistej, a jednocześnie posiadającego uniwersalną formę dzieła. W interesujący sposób poszerzyła konteksty interpretacyjne stosując i łącząc w grafikach różne, dopełniające się elementy. Doktorantka wykazała się umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy twórczej, posiada rozległą wiedzę teoretyczną i praktyczną w reprezentowanej dyscyplinie, legitymuje się bogatym dorobkiem artystycznym, doświadczeniem zawodowym i pedagogicznym. Obszerny opis pracy doktorskiej udowadnia dużą wiedzę autorki w dziedzinie filozofii, sztuki i kultury.

Tekst jest wyczerpującym autokomentarzem do pracy artystycznej. Należy podkreślić bardzo dobre przygotowanie przedstawionych do oceny materiałów. Oceniam bardzo pozytywnie pracę doktorską i cały przygotowany materiał. Powstała praca o oryginalnej formie i dużej wartości. Przygotowana pod opieką promotora prof. Jacka Szewczyka praca doktorska uzasadnia nadanie Pani mgr Magdalenie Stachowiak stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Starania te w pełni popieram!

Warszawa 27.08.2025 r.

Prof. Andrzej Węclawski